

Verslag bijeenkomst Landelijke Raad voor Recreatie & Toerisme

Datum: 14 november 2025
Locatie: ANWB Den Haag
Aanwezig: G. Dijks, C. Jansen, J. Joon, W. Kulik, J. Majoor, Y. Nassar (bestuurssecr),
R. Rijpkema (vvz), J. van der Sterren, G. Udo (vz) en M. Vuik
Verhinderd: J. de Koe (Natuurmonumenten) en P. Drenth en W. Meeuwissen (IPO)
Waarnemer: P. de Boer (LVVN)
Bureau LR: A. Gerards en B. de Bruin
Namens EZ: G. Zeeman

1. Opening en vaststelling agenda

De voorzitter opent de vergadering. J. de Koe (Natuurmonumenten) en P. Drenth en W. Meeuwissen (IPO) zijn deze keer verhinderd. De voorzitter benadrukt het belang van fysieke aanwezigheid.

Onder agendapunt 7 verzorgt Bureau Ginder een presentatie van de Werkgroep Ruimte. Aansluitend aan de vergadering van de LRRT komt de Werkgroep Ruimte vandaag eveneens bijeen bij de ANWB.

2a. Vaststellen definitief raadsverslag van 12 september en check van de actielijst

De raad keurt het verslag goed en stemt in met publicatie van het verslag op de website lrrt.nl.

Actielijst openstaande punten:

- Contact bureau en EZ over gesprek met MEZ, *komt terug bij agendapunt 5*
- PvA Aanbodontwikkeling Vakantieparken, *zie input IPO bij agendapunt 7*
- EZ neemt contact op met I&W voor de aansluiting bij de werkgroep bereikbaarheid, *komt terug bij agendapunt 7*
- CELTH zoekt contact met VNG i.v.m. bereikbaarheid, *komt terug bij agendapunt 7*
- Kandidaatslijst TK, *komt terug bij punt 5*

2b. Wijziging in raadsverslag van 11 april 2025

Het raadsverslag van 11 april is op verzoek van IPO aangepast naar aanleiding van een onjuiste weergave rondom de Werkgroep aanbodontwikkeling en -optimalisatie. De aangepaste versie staat inmiddels op de website van lrrt.nl. De tekst inzake de instructieregel in het raadsverslag is correct aangepast heeft IPO schriftelijk laten weten.

3. Ingekomen stukken

Land- en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO) heeft laten weten bereid te zijn mee te denken over onderwerpen waar de raad relevantie ziet (bijv. voor de toekomst als het gaat om regeldruk in landelijk gebied).

Vanuit LTO zijn er twee vakgroepen bij de landelijke werkgroep Agrotourisme betrokken.

LVVN geeft aan dat agrotourisme nog geen onderwerp voor de LRRT is. Vanuit het ministerie van LVVN neemt P. de Boer deel aan de landelijke werkgroep Agrotourisme, net als LTO. Er is officieel geen directe verbinding tussen de landelijke werkgroep en de LRRT. Dit onderwerp kan mogelijk worden meegenomen in toekomstige agendering van de LRRT. Onderwerp komt op de agenda van 13 februari 2026.

4. Terugkoppeling online meeting LRRT 20250926

In aanloop naar de verkiezing en formatie

Er is in dit online overleg door de aanwezigen kritisch gereflecteerd op de rol van de LRRT richting de verkiezingen en de daaropvolgende formatie, en in hoeverre lobby in deze fase zinvol is, zeker omdat de LRRT nog niet overal bekend is. In dit constructief gesprek is afgebakend wat wel en niet tot de rol van de raad behoort. Aanwezigen bevestigen dat de raad een rol heeft in het agenderen van R&T op verschillende beleidsterreinen door middel van de eigen werkagenda. De raad doet geen lobby op voorgenomen besluiten.

KHN geeft aan zich te kunnen vinden in deze conclusie. In deze periode, tijdens de formatie, was een kennismakingsbrief nuttig geweest. Dit is niet bedoeld als lobby, maar om bekendheid te geven aan het bestaan van de raad en aan de thema's waar de raad aan werkt. Meer van dit soort overleggen helpen om scherper te bepalen wat nodig is, juist omdat nog niet iedereen ons kent. De voorzitter stelt voor dit mee te nemen in de communicatiestrategie. Onderwerp komt op de agenda van 13 februari 2026.

VNG vraagt hoe we elkaar kunnen blijven informeren over relevante ontwikkelingen binnen de coalitie. De voorzitter geeft aan hiervoor actief contact te zoeken met Kamerleden. KHN stelt voor hierover binnen de raad te communiceren. Ook meldt KHN binnenkort in Brussel aanwezig te zijn. Afgesproken wordt dat alle leden aan het bureau LRRT doorgeven welke activiteiten, contacten of position papers zij in dat kader hebben. Het bureau onderzoekt de mogelijkheid om deze bijeenkomsten en standpunten via SharePoint te delen.

HISWA-RECRON is op een aantal dossiers zeer actief. Met alle leden van de raad samen zijn er samen veel ingangen voor bijeenkomsten om Kamerleden en lobbyisten te ontmoeten

5. Mededelingen

Rijksoverheid

Nu de verkiezingen achter de rug zijn gaan partijen zich richten op het vormen van de coalitie. Ervaring leert dat dit niet van de ene op de andere dag geregeld is.

Sybrand Buma is gestart als formateur. Hij is lid van de RvT van het NBTC.

De minister heeft aangegeven dat zijn taken, al zijn ze dubbel-demissionair, doorgaan. Het kennismakingsgesprek met de LRRT kan doorgezet worden. Regeldruk is een prioriteit voor de minister. Actie voor de oplevering van het document Verlagen Regeldruk is een actie voor KHN en Bureau LRRT.

Vanaf 1 januari 2026 is het Topsectorenbeleid afgerond en gaat het kabinet van start met het Industriebeleid. De industriebrief is een aantal weken geleden verzonden. De minister heeft een behoorlijke koerswijziging uitgevoerd. Er is een nieuwe directie bij economische veiligheid en weerbaarheid. Team Toerisme verdwijnt niet, maar wordt mogelijk anders ingericht. LRRT moet vooral doorgaan met waar de raad mee bezig is. Bureau LRRT zorgt dat de industriebrief wordt rondgestuurd aan de leden van de LRRT.

LVVN vraagt aandacht voor het stikstofvraagstuk, dat heeft impact voor het landelijk gebied en daarmee voor de sector. Hier liggen kansen voor de sector R&T

Bureau LRRT stuurt de link naar de publicatie van de Tweede Kamerlijst. Niet alle partijen hebben toerisme benoemd. Recreatie is een andere commissie. In terminologie richting de Kamerleden gebruiken NBTC en KHN het woord toerisme (i.p.v. gastvrijheidssector etc.), en gebruiken daarnaast het woord recreatie. HISWA-RECRON gebruikt ook “vrije tijd” omdat dit ook iets is dat in de grondwet staat (artikel 2.3) en de brede lading dekt.

LVVN geeft aan dat bij recreatie juist de uitdaging zit.

Destinatie Nederland wijst op een AI analyselijst.

Actie: Er is een heldere terminologie voor R&T gewenst.

Conclusie is dat de raad met elkaar de breedte moet houden van recreatie én toerisme en voor 2026 in kaart moeten brengen wat de agendering is.

Toerisme Top

Toerisme Top had 490 deelnemers. Voorzitter van de LRRT heeft een energieke presentatie gegeven. De doe-raad is hier onderstreept door de voorzitter. De video is terug te vinden op de site van de LRRT staat op LinkedIn bij de voorzitter.

6. Rol en positie van de raad

Het document is aangepast. Aanvankelijk was het document opgezet om de rol van een doe-raad te verduidelijken en aan te geven dat de raad geen lobbyraad is. Een doe-raad draagt oplossingen aan door een manier van samenwerken die integraal is en als kracht heeft dat de raad kennis en kunde bij elkaar brengt. Advies geven is te weinig.

Het document is herzien en ligt voor ter bespreking in de vergadering. IPO heeft schriftelijk laten weten akkoord te zijn met de nieuwe versie.

Voor 2026 stelt de voorzitter voor een structureel plan maken hoe we de inhoud van het stuk gaan agenderen. Welke resultaten levert de raad op en wie moeten daar aan tafel zitten.

IPO heeft schriftelijk laten weten akkoord te zijn met de nieuwe versie. LVVN vraagt om toevoeging van andere opgaven, bijv. in het landelijk gebied en CELTH mist onderwijs.

Deze suggesties worden toegevoegd. ANWB en KHN zoeken verdieping op de doe-raad. Hier ligt een actie voor de raad.

Advies, actie van de voorzitter: tijdens de Toerisme Top 2026 komt de LRRT terug met een aantal successen.

7. Update inhoudelijke agenda en toelichting door trekkers

Werkgroep Ruimte (EZ)

De werkgroep ruimte presenteert de eerste resultaten. Welkom aan M. Andriessen (trekker werkgroep ruimte, EZ), B. Smit (Ginder), T. Gosens (Ginder), J. van Poppel (Ginder). Voor de presentatie inclusief stellen van vragen staat 35 minuten gepland.

Bureau Ginder heeft in opdracht van EZ en de werkgroep Ruimte een onderzoek uitgevoerd naar de beleidsintegratie van R&T i.r.t. allerhande landelijke, provinciale en gemeentelijke beleidsdocumenten. Maw: waar zien we de sector, hoe, waar ontbreekt de sector en wat kunnen we daaraan doen. Dat leidt tot een serie handelingsperspectieven. Van deze handelingsperspectieven worden de eerste resultaten tijdens de vergadering gedeeld. Bureau LRRT stuurt de presentatie van deze tussenrapportage aan de leden.

In vervolg op deze sessie wordt een prioritering aangebracht. De handelingsperspectieven worden voorgelegd aan experts.

Complimenten vanuit de leden van de LRRT voor de presentatie. Beleidsaandacht voor cultuur en regelgeving is opgenomen. De impact van het R&T beleid is niet alleen op milieu maar ook op (mentale) gezondheid. Er is een duurzaamheidsafslag genomen, de koppeling met Brede Welvaart en met Natuurinclusief wordt herkend.

Er is een serie mogelijkheden gepresenteerd voor de integratie van recreatie en toerisme binnen het ruimtelijk domein. Hierbij met een eerste aanzet waarom, wat en met wie de mogelijkheden kunnen worden ingezet. De raad stelt zich de vraag hoe er in korte tijd stappen kunnen worden gezet.

Verlagen regeldruk (KHN)

Document Regeldrukactieplan ligt er bespreking in de vergadering. Het document bestaat uit drie onderdelen waarin de regels, de impact en de oplossingen zijn opgenomen van regeldrukissues die aangegeven zijn door kleine reisorganisaties, HISWA-RECRON en KHN. Dit zijn de partijen die input – concrete voorbeelden van regels- hebben geleverd. Document is ingediend vanuit de werkgroep Regeldruk. Leden van de LRRT zijn positief over het document. KHN en Bureau LRRT ronden het document af om het als LRRT aan te bieden aan de minister.

VNG onderschrijft het belang van verlagen regeldruk. VNG geeft een waarschuwing mee, blijf ook andere belangen afwegen (binnen gemeenten, veiligheid en andere publieke belangen). KHN heeft veel contact met VNG en G4-gemeenten.

Bereikbaarheid (CELTH)

De afgelopen periode zijn gesprekken gevoerd door de trekker op dit thema met ANWB, Directoraat-Generaal Mobiliteit (IenW, afdeling Duurzame Mobiliteit), onderzoekers van CELTH, VNG en Smartwayz. Er is op dit moment nog geen formele werkgroep of stuurgroep ingericht voor dit thema.

Uit de gesprekken komt naar voren dat het thema recreatieve bereikbaarheid op drie niveaus kan worden benaderd:

1. Governance van recreatieve mobiliteit op lokaal en regionaal niveau

- Door silo's tussen verschillende beleidsdomeinen te doorbreken.
- Dit wordt ook opgepakt in het aan de leden toegestuurde CELTH INTERIM-projectvoorstel.

2. Dataverzameling en -analyse over recreatieve mobiliteit

- Inzicht in omvang, verplaatsingspatronen en gebruikte vervoerswijzen.
- Vertaling van deze inzichten naar beleidsaanbevelingen (onderdeel van INTERIM-project).

3. Stimuleren van duurzame vervoerswijzen voor recreatieve mobiliteit

- Dit is het primaire werkveld van het IenW-departement Duurzame Mobiliteit, via demoprojecten en communities of practice met bedrijven en andere partners.

Het INTERIM-project van CELTH raakt aan alle drie deze niveaus, waardoor mogelijke overlap ontstaat met lopende demoprojecten van IenW. Het DG Duurzame Mobiliteit adviseert daarom EZ te verbinden met DG Mobiliteit en te verkennen hoe IenW de LRRT kan ondersteunen binnen dit thema.

Daarnaast lijkt het wenselijk om te verkennen of er een stuurgroep kan worden gevormd met vertegenwoordigers van IenW, VNG en IPO, om de afstemming op landelijk niveau te versterken.

Het INTERIM-project wordt naar verwachting uitgevoerd in drie provincies: Zeeland, Brabant en Limburg. De ANWB levert hierbij een kleine bijdrage.

Voorzitter stelt de vraag of recreatieve bereikbaarheid een werkgroep kan worden voor 2026. En wil de raad hier dan meer dan meerdere ministeries bij betrekken, alleen overheid of ook ANWB. Wat is de kans die we als raad gaan verzilveren? Deze vraag wordt meegenomen in de bespreking van de agendering 2026.

Brede Welvaart (VNG)

VNG geeft procesupdate over de denkrichting Brede Welvaart. Denkrichting ligt bij verschillende commissies van de VNG. Over de redeneerlijn die VNG heeft kan in het voorjaar meer gezegd worden.

S. Heemskerk is de nieuwe medewerker bij VNG op dit onderwerp. Bureau LRRT neemt contact met haar op.

Aanbodontwikkeling en optimalisatie (IPO heeft schriftelijk gereageerd)

De schriftelijke reactie van IPO op de beide onderwerpen is als volgt:

Routenetwerken

Op 20 november vindt de Bestuurlijke Advies Commissie (BAC) Regionale Economie en Cultuur van het Interprovinciaal Overleg (IPO) plaats. Daar ligt besluitvorming voor van de hoofdlijnen van het samenwerkingsprogramma recreatieve routenetwerken 2026 t/m 2028. Bij instemming met het samenwerkingsprogramma worden nationale doelen op het gebied van recreatieve routenetwerken gerealiseerd:

1. Er wordt uitvoering gegeven aan acties uit het Position Paper recreatie en toerisme van IPO ten aanzien van 'Routenetwerken'.
2. Impuls voor thematische doorontwikkeling en betere promotie van landelijke recreatieve routenetwerken en markante provinciale routes.
3. Betere aansturing en samenwerking met landelijke route-organisaties en efficiëntere subsidieverlening.
4. Behoud betrokkenheid Ministeries.
5. Via de collectieve samenwerking van provincies kunnen provincies de rol van regisseur recreatieve routenetwerken kwalitatiever beter invullen.

HISWA-RECRON hoort graag hoe de aansluiting met vaarroutes is. In een eerdere vergadering van de LRRT heeft IPO aangegeven dat vaarroutes niet alle provincies betreft. Fietsen en wandelen betreft alle provincies.

Vitale Vakantieparken

Op 2 oktober heeft de minister van VRO de instructieregel naar de Tweede Kamer gestuurd. Op 11 november staat bij de Eerste Kamer commissie Infrastructuur en Waterstaat / Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening op de agenda Toezegging Onderzoek permanente bewoning van vakantiewoningen en recreatievaartuigen (36.410 VII) op de agenda. Brief van de minister van VRO ter aanbieding van de voorhang Instructieregel permanente bewoning recreatiewoningen en uitvoeringslast Toeslagen. Vanuit IPO is lobby richting de Eerste Kamer ingezet.

Toekomstbestendige arbeidsmarkt (Gastvrij Nederland)

Gastvrij Nederland geeft procesupdate.

Doel bij dit thema ligt op instroom talent, imago van de sector, duurzaamheid en technologisering. Werkgroep deelt in de komende weken via het bureau de notitie.

Voor februari staat een afspraak gepland tussen HP en de werkgroep van de LRRT. Vraag die daar gesteld wordt is waar de LRRT het HP kan ondersteunen.

CELTH geeft aan graag input te wensen voor een positioneringsrapport; wat is de rol van CELTH/LRR versus het Hospitality Pact? HISWA-RECRON geeft aan dat het ook om imago van de sector en om educatie gaat en niet alleen om arbeidsmarkt. KHN pleit om ook voor funding te gaan (social funds, horeca ontwikkel platform, fondsen).

Duurzaamheid en Digitale Transformatie & Innovatie (NBTC)

Sinds de laatste LRRT vergadering zijn de volgende acties ondernomen:

1. Beide kalenders zijn tijdig aangevuld en aangepast door de leden van de werkgroep om een actuele weergave van activiteiten te reflecteren. De geupdate bestanden zijn op 6 november met KHN, HISWA-RECRON en CELTH gedeeld door NBTC.
2. Betrokken partijen hebben per thema de vaste contactpersonen benoemd:
 - KHN: J. W. van der Straaten (beide onderwerpen)
 - HISWA-RECRON: G. Dijks (beide onderwerpen)
 - CELTH: E. Cavagnaro (duurzaamheid), Corné Dijkmans (digitalisering)
 - NBTC: T. de Groot (beide onderwerpen)
3. Het afsprakenschema voor 2025/2026, waarin elk kwartaal de stand van zaken besproken wordt, is vastgesteld. Deze overleggen zullen online gehouden worden met alle leden tegelijk.

Schriftelijke reactie van IPO: De kalenders zijn heel abstract. Vanuit IPO het verzoek om dit concreter te maken, zodat we van elkaar kunnen leren. Vanuit de provincies kunnen er wellicht initiatieven toegevoegd worden.

8. Thema's en opzet voor de LRRT 2026

Bij elk thema is de vraag welk probleem lost de raad –in publiek-private samenwerking- op en welke kans verzilvert de LRRT. Voor 2026 wenst de raad scherp te stellen welke werkgroepen leveren 'producten' en welke werkgroepen leveren concrete acties op. Welke resultaten of voortgang kan de raad tijdens de Toerisme Top presenteren? Waar zien we een kans? En waar zien de leden een complexiteit die de raad kan oplossen?

De agendacommissie heeft een eerste aanzet gedaan voor de agendering van de raad voor 2026. Bureau deelt de slide met de leden van de raad.

Mogelijk thema zou kunnen zijn een monitor Brede Welvaart. Vraag die in de vergadering aan orde is, is of dit wenselijk of creëert de raad een dubbele activiteit.

Erfgoed, kunst en cultuur komt niet terug bij de LRRT. Wat wil de raad en wat kan de raad op dit onderwerp. In de toekomst kan de LRRT haar agendering uitbreiden of aanpassen. Conclusie is dat dit nu nog niet aan de orde is.

Er zit een belangrijke schil van stakeholders om de raad heen. Om betrokkenheid te creëren, te informeren en tijdig input te kunnen ophalen is het van belang de

communicatielijnen en –aanpak te herijken. Voor 2026 wordt tijdens de eerste LRRT vergadering van het jaar een aangepast communicatieplan gepresenteerd.

Een suggestie om mee te nemen voor de vergaderingen in 2026 en 2027. De raad kan anderen en gerelateerd aan de werkagenda vragen een presentatie te verzorgen tijdens de LRRT vergaderingen.

Conclusie naar aanleiding van de voorzet voor agendering LRRT 2026 door de voorzitter: Samenstelling van de raad blijft zoals de raad is

- Er zijn vier werkgroepen die concreet gaan worden en ambitie hebben
 - Herijking van de thema's voor 2026 staat op agenda voor de eerste vergadering van 2026
 - Er zijn werkende en informatieve werkgroepen binnen de raad actief
 - Leden van de raad kunnen zelf ook onderwerpen aandragen voor 2026
- Onderwerpen die wenselijk zijn op de agenda van de LRRT:
1. Breda Welvaart (met monitoring?)
 2. Verlagen regeldruk (ism natuurgebieden)
 3. Ruimte voor recreatie & toerisme
 4. Bereikbaarheid
- Cultuur/erfgoed blijft op verlanglijst, voegen we nu nog niet toe.
 - Er volgt een discussie over data waarmee de leden van de raad communiceren. Dit is een aandachtspunt om binnen de raad op te pakken.
 - Impact van R&T op Brede Welvaart (heeft de raad de ambitie om Brede Welvaart te monitoren).

9. Update door Bureau LRRT

De website is doorontwikkeld. De leden van de raad, agendering en nieuwsberichten staan op de site vermeld.

10. Rondvraag

Inbreng vanuit IPO (via de mail): Vanuit Drenthe kan worden gemeld dat op 6 oktober 2025 de eerste Provinciale Raad Recreatie en Toerisme heeft plaatsgevonden. Deze was succesvol. Er zaten 15 enthousiaste partners om tafel die graag aan de slag willen. In provincie Gelderland is er al een stevige regionale en provinciale samenwerking op gebied van recreatie en toerisme. Zo wordt er provinciaal actief samengewerkt binnen Gastvrij Gelderland. Vanuit het VTN netwerk wordt de stand van zaken ten aanzien van de provinciale raden per provincie geïnventariseerd.

Raad ontvangt graag van IPO een overzicht. Mooi voorbeeld om op de Toerisme Top te laten zien. Kracht van het reeds bestaande benutten.

Raad heeft voor de volgende vergadering de vraag aan IPO hoe ze verder gaan met het Position Paper.

NBTC nodigt leden van de LRRT uit om op 27 november naar het 5 jarig bestaan van NL brand te komen in het Wereldmuseum in Rotterdam.

11. Sluiting van de vergadering

Voorzitter dankt de leden voor de positieve bijdrage in de vergadering. Dank aan ANWB voor de vergadering op deze prachtige groene locatie.

Voorzitter sluit de vergadering en aansluitend geeft Josje Majoor, Manager Public Affairs en Media- Relations een presentatie over de ANWB. Aansluitend bezoekt de raad de Alarmcentrale en Verkeersinformatie.

Eerstvolgende vergadering is op vrijdag 13 februari in het nieuwe kantoor van KHN in Woerden. Op de agenda staat de focus voor 2026 en een Plan van Actie voor de agendering incl. communicatie.

Vergaderdata 2026 LRRT:

Vrijdag 13 februari bij KHN in Woerden

Vrijdag 8 mei bij Staatsbosbeheer in Amersfoort

Vrijdag 11 september in het provinciehuis in Arnhem

Vrijdag 27 november in het Huis van de Stad in Harderwijk

Toerisme Top 2026: maandag 28 september in Groningen

Vergadertijden zijn van 10.30 – 12.30 uur. Aansluitend is er een kennismaking met de organisatie waar de LRRT te gast is.